

referáty, venované kritike koncepcií súčasnej buržoáznej sociológie o prediskutovaných problémoch.

Akademik M. B. Mitin a člen korešpondent M. T. Jovčuk na záverečnom plenárnom zasadnutí kladne zhodnotili prínos konkrétnych sociologických výskumov. Kriticky však poukázali na to, že niektoré výskumy trpia empirizmom, postrádajú hlbšie teoretické uzávery a že sa vcelku málo pozornosti venuje problému kultúrno-technického rastu kolchozníkov a inteligencie.

Konštatovalo sa, že výskumy zamerané na zvyšovanie kultúrno-technickej úrovne pracujúcich nie sú ani zo stránky tematiky, ani zo stránky kvality na patričnej výške a boli prijaté návrhy na ich ďalšie rozvinutie a prehĺbenie. V súvislosti s týmto sa uzatváralo, že bude potrebné utvoriť vedecké stredisko, ktoré by koordinovalo prácu všetkých kolektívov v krajine, zaberajúcich sa sociologickým výskumom problému kultúrno-technického rastu pracujúcich a ďalej, že pri výskumoch bude treba v širšej miere úzko spolupracovať s pracovníkmi z praxe.

Zpráva prináša cenné podnety, postrehy a závery, ktoré možno využiť aj v našich podmienkach pri riešení otázky zvyšovania kultúrno-technickej úrovne pracujúcich.

M. K.

● SÚČASNÁ HUDBA Z HĽADISKA ESTETIKY. — Kniha E. Šimúnka *Estetika rozvoja súčasnej hudby* (vyšla v Slovenskom vydavateľstve krásnej literatúry, Bratislava 1960) je prvou slovenskou knižnou publikáciou, v ktorej sa systematicky nastoľujú a riešia estetické problémy, a to otázky súčasnej hudby z hľadiska všeobecnej teórie umenia (problém vývojového hľadiska v estetike, vývojové tendencie súčasnej hudby, otázka obsahu a formy, pravdivosti, štýlu, umeleckého majstrovstva, techniky, gýča, vnímania hudobného diela). Autor sa pritom často odvoláva i na výtvarné a slovesné umenie.

Zo stránky metodologickej je práca E.

Šimúnka protikladom štúdie Z. Nováčka *Úvod do estetiky hudby*, ktorá vyšla r. 1952. Zatiaľ čo táto práca vychádza zo strohej ideologickej koncepcie (hudbu považuje za zvláštnu formu ideológie) a všeobecne-ideologické poučky sa snaží aplikovať na teóriu hudobnej tvorby, práca E. Šimúnka sa tesnejšie primkyna k samotnému predmetu výskumu a snaží sa formulovať jeho zákonitosti v termínoch tohto predmetu primeranejších. Kým v prvom prípade sa stretávame s formálnologickým usudzovaním a vyvodzovaním na základe vtedy uznávaných autorít, v druhom prípade máme do činenia so systémom „intuitívnych“, sugestívne štylizovaných postrehov. Autor konštatuje určité skutočnosti a súvislosti v populárnovedeckej terminológii, no z týchto konštatácií nevyplýva, prečo by to malo byť práve tak a nie ináč.

Tento prístup umožňuje síce priblížiť sa k podstate umeleckej súčasnosti, no nestačí na pochopenie podstaty súčasného umenia v jeho perspektívnych tendenciách. Inými slovami: nie je možné urobiť adekvátnu diagnózu súčasného umenia a prognózu jeho vývinu na základe dogmatického alebo „intuitívneho“ prístupu, ale je to možné metódou dialektickej analýzy. A práve na túto stránku veci chceme upozorniť.

Autor vo svojej knihe nepoužíva metódu abstrakcie, ktorá má v teoretickom myslení podobnú úlohu ako mikroskop v experimentálnom pozorovaní (Marx používal abstrakciu v tomto zmysle v Kapitáli). Ide o vytváranie a užívanie určitého pojmového aparátu, bez ktorého sa nemôže zaoberať nijaká veda, a teda ani estetika. Čím exaktnejší je tento pojmový aparát, tým presnejšie pozorovania možno dosiahnuť. V modernej fyzike a táto zákonitosť prejavuje najmarkantnejšie. Z toho vyplýva, že použitie dialektickej analýzy by nemuselo viesť a ani by nevedlo k negácii „intuitívnych“ zistení v knihe *Estetika rozvoja súčasnej hudby*, ale k ich spresneniu, rozšíreniu, prehĺbeniu, uvedeniu na správnu mieru ap.

Máme na mysli najmä základnú tézu knihy o stupňujúcej sa subjektivizácii v umeleckej tvorbe 20. storočia, ako jej základnej vývinovej charakteristike. Subjektivizácia sa podľa autora začína romantizmom. Impresionizmus znamená ďalší stupeň v subjektivizačnom procese vo vzťahu k romantizmu, expresionizmus vo vzťahu k impresionizmu atď.

Pri definovaní moderného umenia nemôžeme sa vyhnúť takým všeobecnometodologickým aspektom ako je dialektický vzťah subjektu a objektu v súvislosti so zobrazovacou a nezobrazovacou funkciou umenia, vzťah podstaty a javu v súvislosti s procesom vývinu a vzťah časti a celku v súvislosti s pripisovaním kladnej, príp. zápornej spoločenskej funkcie umeleckého diela, resp. smeru. Tieto kategoriálne hľadiská majú tú vlastnosť, že sú zakotvené v každodennej skúsenosti všetkých ľudí, a na druhej strane majú všeobecný teoretický význam, to znamená, že sú upotrebitelné vo všetkých vedách, pravda s rešpektovaním špecifičnosti každej jednotlivéj vedy.

Bolo treba takmer jedno desaťročie, aby dogmatický prístup v slovenskej estetike bol nahradený protikladným prístupom, ktorý sa práve markantne prejavuje v knihe *Estetika rozvoja súčasnej hudby*. Táto kniha však ukazuje i vyššie, k novému a vyššiemu metodologickému stupňu. Je možné a pravdepodobné, že bude treba opäť takmer jedno desaťročie, kým sa objaví nejaká významná práca z estetiky, vytvorená na princípe dialektickej analýzy. Zdá sa však, že vývoj k tomuto cieľu nemôže byť už živelný, ale že v tomto prípade bude potrebné systematické a uvedomelé snaženie.

J. Pauko

● **KNIHA O BIBLIÍ.** — V posledných rokoch sa značne zlepšilo vydávanie vedeckoteistickej literatúry. Od sporadickosti prešlo sa k systematickému vydávaniu. Menej pozornosti sa venovalo vedeckému rozboru bibliie, jej vzniku, historick-

kej funkcii a pod. Túto úlohu nespĺňajú ani publikácie Jaroslavského; Biblia pre veriacich a neveriacich a Fuchszova publikácia, *Má biblia pravdu?* Obidve sa dotýkajú len niektorých otázok bibliie, aj to len okrajovo.

Dôkladnému vedeckému rozboru podrobil bibliu sovietsky autor J. A. Kryveľov (J. A. Kryveľov, *Kniha o biblii*, preklad z ruštiny, vydalo Vydavateľstvo Osveťa 1961). Po všeobecnej charakteristike kníh Starého a Nového zákona (prvá kapitola) venuje autor pozornosť histórii vedeckého výskumu biblických kníh (druhá kapitola). Kritiku bibliie sa zaoberala už predmarxistická veda. Ako však ukazuje Kryveľov jej základným nedostatkom bolo, že bibliu nemožno skúmať bez organickej súvislosti historicko-spoločenských podmienok, teda bez dôkladnej analýzy tých podmienok, za ktorých biblické knihy vznikali. Nakoniec prístup buržoáznej kritiky k rozboru bibliie vyplýval zo samotnej podstaty. Jej cieľom bolo udržať jestvujúce náboženské dogmy. Prednosťou marxistickej kritiky je to, že biblické knihy skúma v organickej súvislosti s tými historicko-spoločenskými podmienkami, v ktorých vznikali. Pritom, pravda, marxistická kritika využíva bohatý jazykovedný, archeologický, etnografický, historický materiál a pod.

Takýto prístup volí autor aj pri výklade pôvodu biblických kníh (tretia kapitola).

Nie menej dôležitá je otázka pravdivosti biblických kníh (štvrtá kapitola). Obhajcovia bibliie tvrdia, že ju treba pokladať za neomylnú božskú pravdu. Dôkladnou analýzou autor ukazuje, že v biblických knihách sa nachádza historický materiál, ktorý možno zužitkovať, treba ho však starostlivo oddeliť od fantastických výtvorov. Úplne nevedecké sú najmä báje o pôvode človeka a vzniku života na Zemi vôbec. Najnovšie vedecké poznatky, ktoré autor uvádza, od základu vyvracajú tieto náboženské dogmy. Podľa biblických legiend sa po celé storočia vytváral a udržia-